

جغرافیا و روابط انسانی، پاییز ۱۳۹۷، دوره ۱، شماره ۲

بازارچه‌های مرزی و امنیت اقتصادی روستاهای پیرامون

مطالعه مورد: بازارچه مرزی باجگیران

حسن مومنی^{۱*}، ملیحه سلطان آبادی^۲

۱- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی گرایش اقتصاد فضا، دانشگاه خوارزمی، تهران.

۲- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی گرایش اقتصاد فضا، دانشگاه خوارزمی، تهران.

hassan_momeni679@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۷/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۷/۰۳

چکیده

از ملاک‌های مهم پایداری اسکان در نواحی مرزی به ویژه روستاهای همجوار مرز عامل امنیت اقتصادی است. امنیت در مؤلفه‌های مختلفی تعریف می‌گردد و از دیدگاه خبرگان یکی از با اهمیت‌ترین آنها امنیت اقتصادی بوده که به نگهداشت جوامع مرزنشین می‌انجامد. وجود مرز پتانسیل تبادلات تجاری را به وجود می‌آورد که از ملزومات آن ایجاد بازارچه‌های مرزی برای عرضه تولیدات است. هم‌اکنون در مناطق مرزی کشور ۴۳ بازارچه وجود دارد که بازارچه مرزی باجگیران از جمله بازارچه‌های فعال محسوب می‌گردد که در شهرستان قوچان و هم مرز با کشور ترکمنستان احداث شده است. تحقیق حاضر سعی در شناخت تاثیر بازارچه‌های مرزی در منطقه مورد مطالعه دارد، در همین راستا به بررسی شعاع تاثیر اقتصادی بازارچه مرزی باجگیران با روستاهای پیرامون، بعد از احداث بازارچه می‌پردازد و با استفاده از روش مقایسه‌ای، منافع و معایب ایجاد بازارچه مرزی را مورد ارزیابی قرار داده است. یافته‌های کسب شده از تحقیق بیان کننده آن است که بازارچه مرزی باجگیران در سالهای مختلف از بدو تأسیس با توجه به علل گوناگون نوسانهای مختلفی را تجربه و پشت سر گذارده است، لذا در فواصل گذشته رشد مراحل تجربی بازارچه دارای ثبات یکسانی نبوده است. از سوی دیگر نتایج تحقیق نشان می‌دهد که ایجاد بازارچه مرزی برای روستاهای پیرامون منافع متعددی دربر دارد که از جمله آن هفت تاثیر مثبت ایجاد شده با تأسیس بازارچه برای جوامع روستایی پیرامون قابل شمارش و بررسی خواهد بود.

کلید واژگان: امنیت اقتصادی، بازارچه‌های مرزی، نواحی روستایی، بازارچه باجگیران.

بیان مساله

مبادلات منطقه‌ای همواره یکی از قدیمی‌ترین ابزارهای رشد، توسعه و رفاه مناطق بوده است. این گونه مبادلات به ویژه در نواحی مرزی، هم در جهت توسعه محلی و هم برای توسعه تجارت و همکاری‌های منطقه‌ای مفید است. تجربیات کشورهای در حال توسعه در سه دهه اخیر نشان می‌دهد که توسعه مبادلات مرزی در قالب‌های مقررات و قوانین می‌تواند محرک خوبی برای افزایش مبادلات کالا به صورت رسمی و جهت‌دهی تجارت به سمت مزیت‌های نسبی، گسترش همکاری‌های همه‌جانبه بین مناطق آزاد، توسعه بازارچه‌های بین مرزی، ایجاد سودهای تجارتي، اشتغال و امنیت برای مرزنشینان گردد (محمودی، ۱۳۸۴: ۱۰۷). امروزه افزایش جمعیت با توجه به ضعف امنیت و نگهداشت جمعیت در مناطق مرزی، افق بسیار پیچیده‌ای برای آینده نواحی پیرامونی پدید آورده است. در آینده کشوری موفق خواهد بود که بتواند مشکلات جمعیتی خود را به حداقل برساند و با استفاده از راهکارهای مختلف اقتصادی، اجتماعی و امنیتی بتواند جمعیت را به ماندن در نواحی مرزی و محل تولدشان علاقمند نماید (رضایی، ۱۳۸۰: ۱۷)، در این راستا الین بیان میکند که اگر مردم فضا را به دلیل عدم راحتی و یا ترس استفاده نکنند، عرصه عمومی از بین رفته است. ناامنی، نشاط و سلامتی را در زندگی روزمره مختل می‌کند و با ایجاد مانع بر سر راه رشد فرهنگی و مشارکت عمومی، هزینه‌های زیادی را بر جامعه تحمیل می‌نماید (افتخاری، ۱۳۸۱: ۸۹). از طرفی نواحی مرزی بواسطه دوری از مرکز، انزوای جغرافیایی و توسعه نیافتگی و... تفاوت‌های فاحش از نظر برخورداری از رفاه و توسعه در مقایسه با مراکز عمده جمعیتی را دارند، که این تفاوتها منجر به گسست این دو ناحیه و ایجاد یک رابطه استثماری به نفع مرکز می‌شود (رضایی، ۱۳۸۰: ۱۷).

علی‌رغم ظرفیت‌های مناطق مرزی، دوری از مرکز پیامدهای نامطلوبی را برای این مناطق به همراه داشته که مهمترین آن، محرومیت شدید و حاشیه‌ای بودن این مناطق از کشور است. از جمله مناطقی که باید سطح توسعه یافتگی در آنها افزایش یابد، مناطق مرزی است. مناطق مرزی به دلیل تماس با محیط‌های گوناگون داخلی و خارجی از ویژگی‌های خاصی برخوردارند (احمدی پور و همکاران، ۱۳۸۷: ۲). ویژگی‌هایی چون دوری از مرکز، انزوای جغرافیایی، ناپایداری سکونت، تفاوت‌های فرهنگی، تهدیدات خارجی، تبادلات مرزی و... اهمیت ویژه‌ای را در برنامه‌ریزی‌های توسعه، امنیت و آمایش کشور به این مناطق داده است. عقب ماندگی مناطق مرزی [که ناشی از توسعه مرکز پیرامون یا مکان مرکز است] این مناطق را از نظر شاخص‌های توسعه در حد پایینی قرار داده است (زرقانی، ۱۳۸۶: ۱۸۱). روستاهای مناطق مرزی نیز از این امر مستثنی نبوده و روستاهای پیرامون مرزی اکثر کشورهای در حال توسعه سطح قابل توجهی از نیازهایشان از طریق مبادلات در بازارهای مرزی تامین می‌شود. این گونه مبادلات به صورت رسمی یا غیررسمی و محلی بودن، دارای نقش پراهمیتی در مبادلات میان کشورهای است و باعث بهبود زندگی ساکنان نقاط مرزی می‌شود (مراتب، ۱۳۸۴: ۲). از اینرو اقتصاد مناطق مرزی می‌تواند نقشی اساسی در ترقی و پیشرفت توسعه اقتصادی نواحی

مرزی، بهبود استانداردهای زندگی مردم، کاهش فقر، توزیع مناسب درآمد، ایجاد روابط دوستی و آشنایی بیشتر، تسریع همکاری‌های بیشتر بین نواحی مرزی داشته باشد. یکی از این برنامه‌ها پویا کردن اقتصاد نواحی مرزی است که به عنوان یک شاخص اصلی در برقراری ارتباط بین کشورهای همجوار و نیز بهبود امرار معاش مردم مرزنشین به شمار می‌رود (Chandoevwit, 2004: 145).

از طرف دیگر گستردگی طول مرزهای کشور و کوهستانی و صعب العبور بودن مرزها در اکثر نقاط، عملیات مرزبانی و کنترل مرزها را بدون مساعدت مرزنشینان مشکل کرده است که این امر خود، یکی از عوامل گسترش قاچاق و دشواری‌های مبارزه با آن می‌باشد؛ بنابراین امروزه عملیات پنهان قاچاق کالا و عدم کنترل آن موجب شده است تا دولت‌ها در سالم سازی مناطق مرزنشین، به شیوه‌های نوینی از همکاری‌های منطقه‌ای روی بیاورند. این گونه همکاری‌ها در قالب بازارچه‌های مشترک مرزی، از شناخته‌ترین روش‌های توسعه اقتصادی مناطق مرزنشین به شمار می‌رود (فخر فاطمی، ۱۳۸۳: ۲) که می‌تواند تحولی اساسی در تولید، اشتغال، تثبیت جمعیت مرزنشین، کاهش قاچاق، افزایش سطح درآمد و به تبع آن افزایش رفاه، شکوفایی و توسعه صنایع دستی و محلی، کاهش حجم قاچاق کالا، اهداف امنیتی، از جمله تامین امنیت اقتصادی، ایجاد امنیت سیاسی مرزهای زمینی، ایجاد امنیت اجتماعی و نهایتاً یک توسعه پایدار ناحیه‌ای که از جمله اهداف این بازارچه‌ها بوده، ایجاد می‌نماید (وزارت امور اقتصادی و دارایی، ۱۳۷۱: ۸). هم‌اکنون در مناطق مرزی کشور ۴۳ بازارچه احداث شده است که از این تعداد بازارچه تعدادی جدیداً احداث و تعدادی غیرفعال هستند.

پژوهش حاضر، به بررسی تاثیر بازارچه‌های مرزی باجگیران شهرستان قوچان بر احساس امنیت مردم روستاهای اطراف بازارچه و شاغلین در آن پرداخته است. از آنجایی که احساس امنیت در افزایش توسعه یافتگی سکونتگاه‌های روستایی بسیار مؤثر است، این عامل در دو بعد اقتصادی و اجتماعی مورد بررسی قرار داده شد. توسعه یافتگی اقتصادی مناطق مرزی می‌تواند سبب کاهش برخی از مشکلات مرزی از قبیل قاچاق کالا، مواد مخدر و سرقت شود و از تخلیه جمعیتی مناطق مرزی باشد. از این رو فرضیه پژوهش بیان‌کننده افزایش امنیت اقتصادی-اجتماعی روستاهای مرزی با ایجاد بازارچه در آن است. بنابراین سوال اصلی پژوهش اینگونه مطرح است که بازارچه‌های مرزی و گسترش مبادلات آن تا چه حد بر احساس امنیت اقتصادی روستاهای پیرامون تاثیر گذار بوده؟

پیشینه تحقیق

قادری حاجت و همکاران (۱۳۸۹) در مطالعه خود به تبیین نقش بازارچه‌های مرزی در امنیت و توسعه پایدار نواحی پیرامون (بازارچه‌های مرزی استان خراسان جنوبی)، پرداخته است و نتایج نشان داد نقش بازارچه‌های مرزی در امنیت و توسعه پایدار نواحی پیرامون به ویژه استان خراسان جنوبی بسیار مؤثر است و بازارچه‌های مورد نظر تا حدود زیادی

توانسته اند در توسعه نواحی پیرامون خود، تاثیر مثبت بگذارند که این امر بستر لازم برای افزایش امنیت در ابعاد مختلف را فراهم آورده است. افتخاری و همکاران (۱۳۸۸) با ارزیابی اثرات اقتصادی بازارچه های مرزی بازتابهای توسعه مناطق مرزی (بازارچه مرزی) بازارچه مرزی صالح شهرستان ثلاث باباجانی، استان کرمانشاه) به بررسی اثرات اقتصادی بازارچه بر توسعه نواحی روستایی پیرامون پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می دهد، بازارچه مرزی ثلاث باباجانی موجب کاهش فقر و نگهداشت جمعیت و افزایش درآمد و سطح رفاه روستاییان شده است.

اسماعیل زاده (۱۳۸۷) با مطالعه جایگاه بازارچه های مشترک مرزی در وضعیت رفاهی مرزنشینان (بازارچه مرزی سردشت و پیرانشهر) به این نتیجه رسید که بازارچه های مرزی اگرچه در پاره ای موارد نقش مثبت و موثری داشته و توانسته اند تغییرات مثبتی در اقتصاد معیشتی مردم مرزنشین پدید آورند ولی عملکرد چند ساله آن ها نشان می دهد که با اهداف اولیه تاسیس همخوانی ندارند. اصغر روشن و همکاران (۱۳۸۹)، در بررسی توسعه و امنیت مرزی (بازارچه مرزی استان خراسان) بازارچه های مرزی را باعث افزایش اشتغال، بهبود و وضعیت درآمدی مردم، کاهش قاچاق کالا و در نهایت افزایش امنیت در منطقه دانسته اند. سعید شافعی (۱۳۷۸)، با ارزیابی وضعیت بازارچه های مشترک مرزی استان آذربایجان شرقی و موانع و مشکلات آنها به این نتیجه رسید که توسعه و گسترش مبادلات بازرگانی بازارچه های مرزی، باعث تغییر و تحول سیمای منطقه و فراهم آوردن بسترهای توسعه شده است. امان پور و همکاران (۱۳۹۱)، زمینه بررسی و تحلیل اثرات بازارچه های مرزی بر ساختار اقتصادی و اجتماعی شهرها (شهر جوانرود)، مورد تحلیل قرار داده اند و نتایج آن نشان داد که بازارچه مرزی باعث شد تا جوانان جویای کار، به کار مشغول شوند و به تبع آن اقتصاد شهر بهبود یابد. در صورت برنامه ریزی صحیح در همه سطوح شهری و منطقه ای این مکان می تواند به یکی از کانون های فعال اقتصادی غرب کشور تبدیل شود.

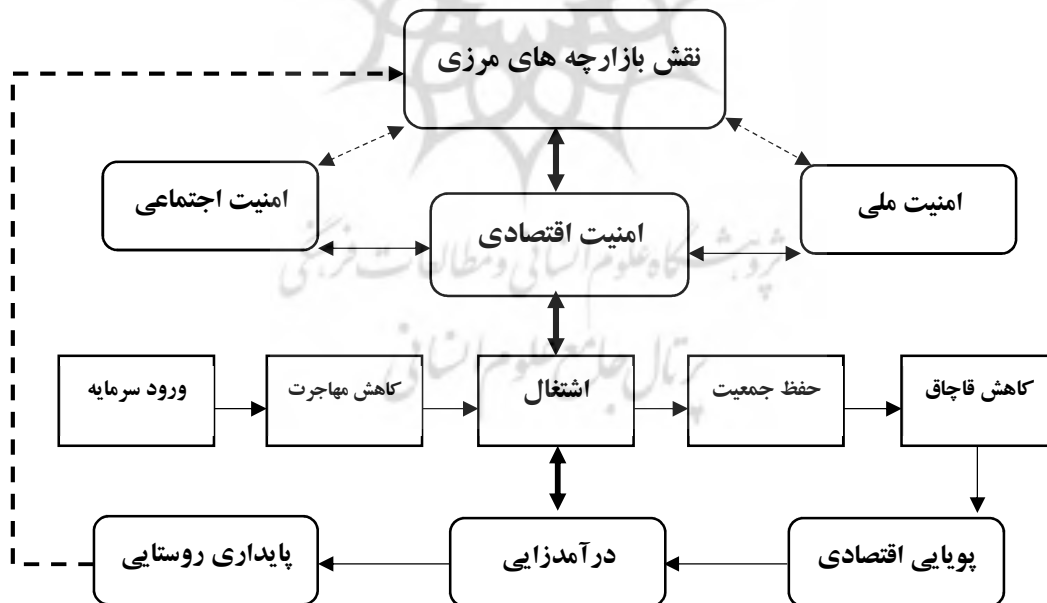
مبانی نظری

امنیت از جمله مفاهیم مطرح در علوم انسانی است که همانند بسیاری مفاهیم دیگر جامعه پیچیدگی و گنگ بودن، خصیصه ذاتی و ماهوی آن است. بوزان در کتاب (مردم، دولت ها و هراس) امنیت را از لحاظ لغوی، عبارت از حفاظت در مقابل خطر (امنیت عینی)، احساس ایمنی (امنیت ذهنی) و رهایی از تردید (اعتماد به دریافت های شخصی) می داند (بوزان، ۱۳۷۸: ۵۲). با نگاهی به کشورهای مختلف جهان، متوجه این واقعیت می شویم که عموم این کشورها به مقوله امنیت اهمیت زیادی می دهند، چرا که این امر پیش نیاز هرگونه توسعه در زمینه های گوناگون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و علمی بوده و تمامی کشورها در جهت رسیدن به این آرمان فعالیت می کنند. در رابطه با نقش امنیت در توسعه اقتصادی هر جامعه می توان گفت که اهمیتی کلیدی دارد. برای مثال بدون وجود امنیت در زمینه اقتصاد، هیچ سرمایه گذاری جدیدی اعم از داخلی و خارجی در کشور صورت نخواهد گرفت یا انجام این سرمایه

گذاری‌ها اندک خواهد بود و جامعه دستخوش نابسامانی‌های اقتصادی مانند گسترش اقتصاد دلالی، فرار سرمایه‌ها، کاهش اشتغال، افزایش بیکاری و انواع معضلات اقتصادی خواهد شد. برعکس با وجود امنیت اقتصادی در یک جامعه، شاهد جذب سرمایه‌ها، رونق اقتصادی، افزایش اشتغال، کاهش بیکاری و افزایش تولید خواهیم بود. بازارچه مرزی محوطه‌ای محصور؛ واقع در نقطه صفر مرزی و در جوار گمرکات، مجاز به انجام تشریفات ترخیص کالا؛ که اهالی دو طرف می‌توانند کالا و محصولات مورد نیاز خود را با رعایت مقررات صادرات و واردات، در این بازارچه‌ها عرضه نمایند (وزارت امور اقتصادی و دارایی، ۱۳۷۱: ۱).

بازارچه‌های مرزی فعال در کشور بر دو نوع است: نوع اول بازارچه‌هایی هستند که براساس مجوز وزارت بازرگانی تشکیل شده‌اند، مانند بازارچه‌های کردستان، کرمانشاه و... که عموماً در مناطق مرزی به منظور محرومیت زدایی، ایجاد اشتغال و درآمد برای اهالی تاسیس می‌گردند و در مجموع ۲۴ بازارچه از این نوع در کشور وجود دارد. بازارچه‌های مرزی نوع دوم بازارچه‌هایی هستند که مجوز ایجاد آنها براساس مصالح ملی و تشخیص شورای امنیت ملی صادر می‌شود. اینگونه بازارچه‌ها غالباً با نظر شورای مذکور در مکان و زمان معین ایجاد و منحل می‌شوند (پهلوانی و قلعه نو، ۱۳۷۸: ۱۲).

شکل شماره ۱: مدل مفهومی پژوهش.

منبع: تحلیل نگارندگان ۱۳۹۶.

اولین بازارچه مرزی در ایران با اهداف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی و... در محل بازار ساری سو بازرگان در سال ۱۳۶۷ تاسیس شد. ولی این بازارچه به دلایل مختلفی به ویژه ایرادات قانونی که گمرک به نحوه عملکرد بازارچه و همچنین اهداف تاسیس آنها گرفت، در اواخر سال ۱۳۶۸ تعطیل شد (بی سخن، ۱۳۸۷: ۳۵). دوره دوم فعالیت بازارچه های مرزی از سال ۱۳۶۹ تا سال ۱۳۷۳ و به دنبال مذاکرات استاندار آذربایجان غربی و استاندار وان ترکیه و با تاسیس بازارچه مرزی رازی و سرو آغاز شد و به دنبال آن اقداماتی جهت احداث بازارچه های مرزی در چند استان کشور انجام گرفت. راه اندازی و ایجاد بازارچه های مرزی به عنوان اهرمی از فعالیت های اقتصادی در مناطق مختلف خصوصاً در مناطق مرزی کشور، دارای آثار مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بوده است. در بعد اقتصادی، ایجاد بازارچه در نواحی روستایی به ویژه در مناطق مرزی می تواند فرصت هایی از جمله: ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم برای جوانان منطقه (بخش های حمل و نقل بار و مسافر، رستوران و خدمات مربوط به آن)، صدور تولیدات کشاورزی و دامی با قیمتهای مناسب به کشورهای همجوار، افزایش درآمد و سطح رفاه روستاییان از طریق تبادل کالاها، کاهش بیکاری، رسمی کردن مبادلات بین ایران و کشورهای همسایه و همچنین افزایش تعداد و تنوع مشاغل موجود در روستا موثر باشد (دهمرده و شهرکی، ۱۳۷۸: ۶۰-۵۷). بازارچه های مرزی علاوه بر اثرات مثبت اقتصادی دارای آثار منفی نیز می باشند از جمله آثار منفی آن می توان به ورود کالاهای قاچاق به کشور و خروج ارز از آن، ورود کالاهای مشابه و لطمه به تولیدات داخلی، تجمل گرایی، ایجاد شغل های کاذب و پردرآمد و کاهش کشاورزی، ترک تحصیل دانش آموزان جهت اشتغال در مشاغل کاذب و اثرات سوء فرهنگی اشاره کرد. برخی از اهداف اصلی بازارچه های مرزی عبارتند از:

- الف) مسئله امنیت: بازارچه های مرزی با توجه به ساختارشان توانسته اند، امنیت مرزها را تا حدودی برقرار کنند و این مسئله بر اقتصاد مناطق مذکور تاثیر بسزایی داشته است.
- ب) مسئله اجتماعی: افراد ساکن در مناطق مرزی، به دلایل گوناگون به ارتباط و تعامل با افراد ساکن در آن سوی مرز تمایل دارند و بازارچه ها توانسته اند، این امر مهم را به راحتی تحقق بخشند.
- ج) مسئله سیاسی: استان های مرزی، همیشه خواستار روابط سیاسی براساس منافع مشترک با کشور همسایه بوده اند و بازارچه مرزی با فراهم کردن زمینه انجام مذاکرات و ملاقات های متعدد، این مسئله را تامین نموده است.
- د) ایجاد اشتغال: ایجاد بازارچه های مرزی به راحتی توانسته باعث اشتغال مستقیم و غیرمستقیم مرزنشینان شود و این امر خود باعث سرمایه گذاری مولد شده است.
- ه) مسئله مهاجرت: بازارچه های مرزی با ایجاد شغل و کسب درآمد برای مرزنشینان، در کاهش مهاجرت مرزنشینان به شهرهای بزرگ، تا حدودی موثر بوده اند (قادری حاجت، ۱۳۸۹: ۱۳۳).

اهداف وزارت کشور از ایجاد بازارچه های مرزی:

- ۱- ایجاد توسعه در روابط اقتصادی و تجاری مناطق مرزی و کاهش میزان فقر؛
- ۲- ایجاد اشتغال، امنیت، تثبیت جمعیت در حواشی مرزها و جلوگیری از مهاجرت های بی رویه به شهرها؛
- ۳- جلوگیری از به هدر رفتن سرمایه های ملی بوسیله قاچاق کالا؛
- ۴- رونق اقتصادی و تحرک اجتماعی در راستای نیل به توسعه در نواحی روستایی حاشیه مرز؛
- ۵- ایجاد ارتباطات فرهنگی، اقتصادی مردم و تجار خارج از مرز با نواحی کشور (وزارت کشور).

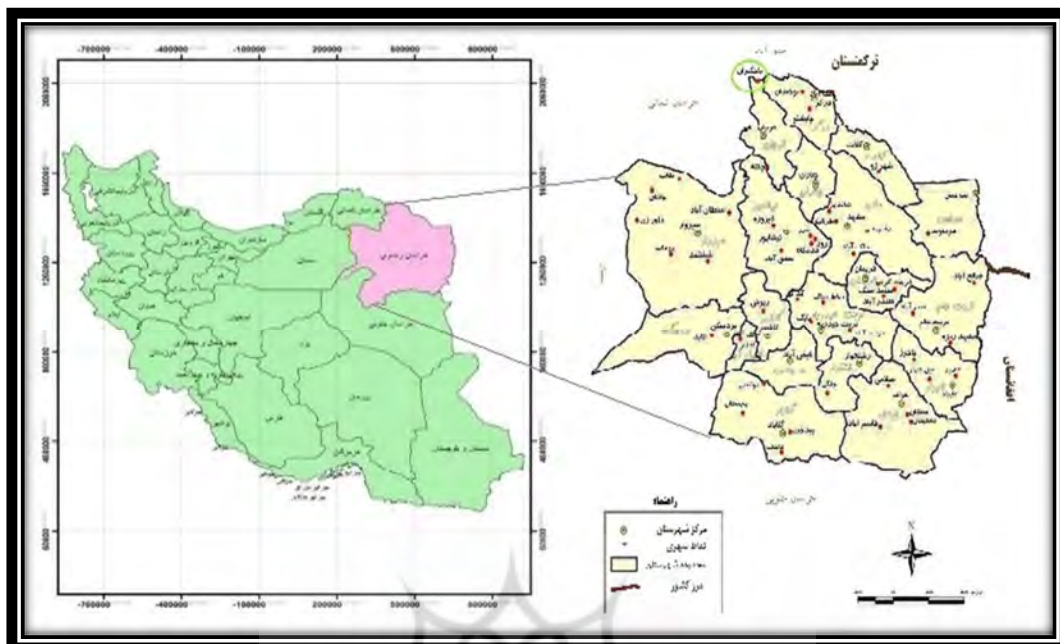
روش تحقیق

روش تحقیق حاضر کاربردی بوده و با توجه به ماهیت و هدف پژوهش، توصیفی و نوع نگرش به آن ساختاری-فرآیندی میباشد. این تحقیق سعی در شناخت تاثیر بازارچه های مرزی در منطقه مورد مطالعه دارد، در همین راستا به بررسی شعاع تأثیر اقتصادی بازارچه مرزی باجگیران به روستاهای پیرامون، بعد از احداث بازارچه و از سال ۱۳۷۶ نموده و با استفاده از روش مقایسه ای بهره گرفته شده، با توجه به میزانه سالیانه صادرات و نوسانهای احتمالی در فواصل مختلف به استناد به آمارنامه ها برآوردی کلی از تأثیر اقتصادی بازارچه در شعاع ۴۵ کیلومتری جوامع روستایی بدست آمده است. همچنین مؤلفه امنیت اقتصادی شامل: رضایت درآمدی و شغلی، قیمت محصولات، وضعیت تولید، بیکاری و رفاه است (Bebbington et al, 2007:590 ; Abhijit, 2008:333; Singh, 2009:87). روش گردآوری اطلاعات به صورت تجزیه و تحلیل اطلاعات به صورت آمار توصیفی و جامعه آماری مورد نظر، بخش باجگیران از توابع شهرستان قوچان است.

معرفی محدوده مورد مطالعه:

قوچان یکی از شهرهای استان خراسان رضوی است و فاصله آن تا مشهد حدود ۱۳۰ کیلومتر و تا باجگیران مرز ایران و ترکمنستان ۸۴ کیلومتر است و تا مرکز کشور ترکمنستان (عشق آباد) ۱۱۸ کیلومتر می باشد و دارای دو بخش مهم: بخش مرکزی و بخش باجگیران است. جمعیت قوچان بر اساس سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰، در شهر ۱۰۳،۷۶۰ نفر و در روستا ۸۳۶۳۵ نفر بود؛ و جمعیت کل شهرستان قوچان ۱۸۶۲۰۲ نفر است. وسعت قوچان حدود ۵۲۳۴ کیلومتر مربع می باشد. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۳۵۰ متر و با قرار گرفتن در بین ارتفاعات هزار مسجد و آلا داغ دارای آب و هوای معتدل و سرد می باشد. به دلیل اقلیم مناسب و خاک حاصلخیز از گذشته های دور تا به امروز مورد سکونت قرار گرفته است و به دلیل موقعیت جغرافیایی آن در مسیر جاده آسیایی و ترانزیتی کشورهای آسیای میانه از معبر گمرک باجگیران همیشه مورد توجه بوده است.

شکل شماره ۲: نقشه محدوده مورد مطالعه.

منبع: وزارت کشور ۱۳۹۵.

قوچان دارای دو بخش (مرکزی و باجگیران)، ۹ دهستان (قوچان عتیق، شیرین دره، سودلانه، دولتخانه، دوغائی، فاروج، شاه جهان، سنگر، خوبوشان) و ۴۷۳ روستا می باشد. بخش باجگیران یکی از بخش های شهرستان قوچان است که در شمال این شهرستان واقع شده است. مساحت آن حدود ۱۲۳۳/۴۳ کیلومتر مربع می باشد. این شهر نقطه صفر مرزی بین ایران و ترکمنستان است. شهر باجگیران در شمال غربی کوه سَمَخُل (مرتفع ترین قله ۲۲۶۰ متر) واقع است. دره های کوه سمخل دارای مرغزار و جنگل است و در ۷۸ کیلومتری شمال شهر قوچان و دو کیلومتری جنوب مرز ایران و جمهوری ترکمنستان قرار دارد. آب و هوای آن در زمستان بسیار سرد و در تابستان معتدل است. این بخش دارای یک شهر بنام باجگیران و یک دهستان بنام دولتخانه است جمعیت این شهر بر پایه سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، ۵۹۴ نفر (۱۸۸ خانوار) می باشد. حدود ۱۰٪ از مساحت کل بخش باجگیران مساعد برای کشاورزی است و بقیه مساحت آن به دلیل کوهستانی و صعب العبور بودن به صورت مرتعی و یا کشاورزی دیم و مهم ترین محصولات آن گندم، جو، عدس، سیب زمینی و... است. بازارچه مشترک مرزی باجگیران که بعد از فروپاشی شوروی سابق و استقلال کشورهای آسیای مرکزی در ۲ کیلومتری از شهر باجگیران قوچان و در فاصله ۳۰ کیلومتری از شهر عشق آباد مرکز جمهوری ترکمنستان و در نقطه صفر مرزی واقع است که در نوروز سال ۱۳۷۵

بوسیله وزرای امور خارجه ایران و ترکمنستان افتتاح و فعالیت اقتصادی خود را عملا از سال ۱۳۷۶ آغاز کرد (بخشداری باجگیران، گزارش ص ۷).

جدول شماره ۱: تقسیمات شهرستان قوچان.

استان	شهرستان	بخش	دهستان	روستا	تعداد خانوار	جمعیت روستا
خراسان رضوی	قوچان	باجگیران	دولتخانه	اینچه سابلانغ	۷۸	۲۶۶
				اینچه شهباز	۲۳	۸۶
				اینچه کیکانلو	۸۵	۲۵۰
				بردر	۱۶۱	۵۳۴
				پاکتل	۴۵	۱۲۰
				جوزان	۱۸۶	۵۶۱
				چوینلی	۲۰	۷۰
				حمزه کانلو	۲۱	۶۲
				دریادام	۷۶	۲۶۲
				دولتخانه	۴۴	۱۶۷
				رهورد	۱۲۹	۴۲۲
				شاهرگ	۲۲۱	۷۱۵
				شمخال	۵۴	۱۶۵
				شیخکانلو	۲۴	۸۸
				شیرزن	۳۴	۱۱۶
				قاچکانلو	۲۶۲	۹۰۲
				قرجقه	۵۸	۱۷۲
				قره چه	۵۵	۱۵۹
				قریه شرف	۷۲	۲۱۸
				کلاته حاجی نصیر	۵۷	۱۹۳
کلاته ملامحمد	۶۹	۲۴۴				
یادگار	۱۱۲	۳۴۴				

منبع: نتایج سرشماری ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران.

در مجموع عمده بازارهای هدف استان خراسان رضوی شامل کشورهای: افغانستان- ترکمنستان- امارات متحده عربی- تاجیکستان- اسپانیا- عراق و در مرحله بعد مبادلات تجاری با کشورهای، روسیه، آسیای میانه، پاکستان، هند،

بنگلادش، چین، آسیای جنوب و جنوب شرقی، کشورهای خلیج فارس و ... است. اقلام عمده صادراتی نیز شامل: انواع زعفران در بسته بندی ۱۰-۳۰ گرم آماده برای خرده فروشی - سایر سیمان پورتلند (باستثنای سفید) - سیب زمینی تازه یا سرد کرده - کف پوش های غیر مخملی باف، از مواد نسجی سنتتیک یا مصنوعی آماده مصرف - سایر رنگها وورنی شیرینی (همچنین شکلات سفید) بدون کاکائو، که در جای دیگری مذکور نباشد - میله های آهنی و فولادی، گرم نورد شده دارای دندانه، برآمدگی گودی یا بعد از نورد تاب داده شده، یا با تغییر شکل یافتگیهای حاصل از نورد که به صورت مبسوط در جدول ذیل بیان شده است:

جدول شماره ۲: کالاهای صادراتی بازارچه های مرزی استان خراسان رضوی (۱۲ ماهه ۱۳۹۲).

ردیف	نوع کالا	ارزش (دلار)	وزن (کیلو)
۱	فرش ماشینی	۲۳۵۱۱۶۲۱	۲۰۱۵۸۱۷
۲	کفش	۱۱۷۴۰۶۴	۱۶۸۷۴۲
۳	موکت	۲۷۵۴۱۵۹	۵۶۰۲۷۵
۴	لوازم صنعتی	۱۳۳۹۴۷	۳۲۲۹۵
۵	بلورجات	۳۸۸۳۸	۶۵۴۲
۶	مصنوعات فلزی	۹۲۵۵۷	۶۲۴۱۸
۷	پلاستیک جات	۲۶۴۹۷	۶۷۵۱
۸	منسوجات	۱۱۷۴۲۳	۸۲۲۷
۹	گل	۲۲۰۵۰	۹۳۶
۱۰	مصنوعات آلومینیوم	۱۲۱۵۵۲	۳۲۳۹۹
۱۱	کاغذ	۸۰۰	۱۰۰۰
۱۲	کابل برق	۶۸۰۰	۹۴۴
۱۳	نخ	۳۰۰۰۹	۴۹۵
۱۴	روفرشی	۴۶۵۹	۴۴۸
۱۵	لوازم و ادوات کشاورزی	۱۱۸۵۰	۴۴۵۰
۱۶	مصالح ساختمانی	۷۰۵۷۰	۴۰۴۱۴۰
۱۷	لوازم خانگی	۵۲۰۰۲	۱۵۹۳۰
۱۸	لوله و مصنوعات پلاستیکی	۲۷۴۴۱۰	۹۱۴۷۰
۱۹	مصنوعات چوبی	۱۰۵۳۴۸	۱۹۳۴۵۰
۲۰	مواد غذایی	۲۳۸۵۰۴	۶۳۶۲۲
۲۱	مواد شوینده	۶۵۵۵۹	۹۲۳۹۲
۲۲	لوازم ورزشی	۲۶۶۴	۴۸۹
	جمع	۲۸۸۵۵۸۸۳	۳۷۶۳۲۳۲

منبع: مدیر کل دفتر هماهنگی امور اقتصادی و بین الملل استانداری خراسان رضوی ۱۳۹۶.

اما به طور اخص بازارچه مرزی باجگیران بیشترین مرادفات تجاری خود را با کشور ترکمنستان انجام میدهد و از بازارچه های فعال مرزی بحساب می آید که عمده محصولات صادراتی آن در جدول ذیل بیان شده است:

جدول شماره ۳: کالاهای صادراتی بازارچه مرزی باجگیران (۹ ماهه ۱۳۹۳).

بازارچه	نوع کالا	ارزش (دلار)	وزن (کیلو)
باجگیران	فرش	۱۵۴۴۲۰۲۶	۱۸۰۶۹۱۴
	موکت	۱۵۰۷۲۰۸	۳۸۷۴۷۹
	کفش	۱۰۳۹۳۵۱	۱۷۳۶۸۵
	قارچ	۱۶۰۸۹۴	۹۱۵۸۷
	مصنوعات فلزی	۲۷۷۵	۱۲۷۴
	آلومینیوم	۱۹۴۶۳۷	۶۱۸۵۱
	منسوجات	۱۰۱۹۶۲	۱۸۸۷۰
	البسه	۱۰۰۲۹۶۳	۹۳۰۳۶

منبع: مدیر کل دفتر هماهنگی امور اقتصادی و بین الملل استانداری خراسان رضوی ۱۳۹۶.

همچنین از ویژگیهای بازارهای استان خراسان رضوی میتوان به بیشترین مرادفات با کشور افغانستان اشاره نمود که از بین آنها فقط بازارچه باجگیران است که با کشور ترکمنستان تبادلات تجاری دارد (جدول شماره ۴).

جدول شماره ۴: ویژگیهای کلی بازارچه های مرزی مشترک استان خراسان.

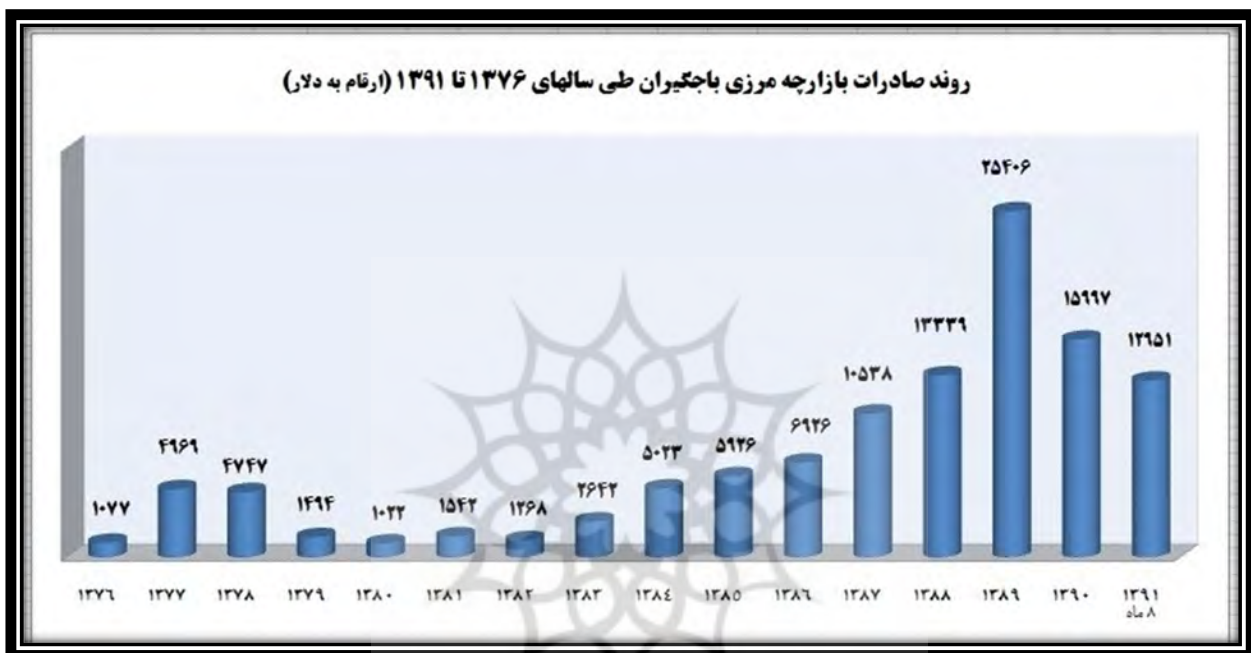
ردیف	استان	نام بازارچه	نوع بازارچه	کشور همسایه	وضعیت فعلی
۱	خراسان	باجگیران	مرزی (مصوب)	ترکمنستان	در حال فعالیت
۲		دوغارون	ویژه	افغانستان	در حال فعالیت
۳		میل ۷۳	ویژه	افغانستان	در حال فعالیت
۴		میل ۷۵	ویژه	افغانستان	غیر فعال
۵		دوکوهانه	ویژه	افغانستان	در حال فعالیت
۶		یزدان	مرزی	افغانستان	در حال فعالیت

منبع: یافته های پژوهش ۱۳۹۶.

طبق شکل شماره ۳، نمودار روند صادرات بازارچه مرزی باجگیران از سالهای ۷۶ تا ۹۱ بیان شده است که این روند در اولین سال ذکر شده (۱۳۷۶) نمودار، یکی از کمترین میزانهای صادرات صورت گرفته را نمایش داده است در دو سال بعدی رشد صادرات بازارچه بسیار مناسب بوده اما از سال ۱۳۷۹ این روند به شدت نزولی شده است که یکی

از علت‌های آن نیز می‌تواند عدم تمایل به صادرات محصولات تولید شده در داخل کشور به خارج از مرزها باشد اما به تدریج میزان صادرات، فرآیندی صعودی یافته که در سال ۱۳۸۹ به اوج خود رسیده و به میزان ۲۵۴۰۶ دلار سالیانه مبدل گشته در طی دو سال بعد میزان صادرات دچار افت شده و از علل اصلی آن می‌توان به تحریم‌های همه‌جانبه اشاره کرد از این رو میزان صادرات بازارچه مرزی باجگیران با نوسانهای متعددی روبرو بوده است.

شکل شماره ۳: نمودار روند صادرات بازارچه مرزی باجگیران از تأسیس تا سال ۱۳۹۱.

منبع: مدیر کل دفتر هماهنگی امور اقتصادی و بین‌المللی استانداری خراسان رضوی ۱۳۹۶.

از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ به تفسیر به بررسی میزان صادرات و مبادلات کالاها، نوع اقلام مورد مبادله، تبادلات و ... صادرات صورت گرفته و مبادلات تجاری به صورت مشروح و جداول بیان شده است.

جدول شماره ۵: گزارش عملکرد صادرات بازارچه مرزی باجگیران در سال ۱۳۹۲ (به دلار):

بازارچه	صادرات (دلار)	درصد رشد نسبت به مدت مشابه سال قبل	وزن (تن)	درصد رشد نسبت به مدت مشابه سال قبل	ارزش هر تن کالای صادراتی
باجگیران	۲۸۰۸۰۶۸۸	+۲۸	۵۱۳۹	-۴	۹۸۳۹

منبع: مدیر کل دفتر هماهنگی امور اقتصادی و بین‌المللی استانداری خراسان رضوی ۱۳۹۶.

در سال ۱۳۹۲ با توجه به عملکرد بیان شده در جدول فوق به طور مستقیم در مجموع ۸۱۸ شغل بدست آمده است که تا شعاع ۴۵ کیلومتری خانواده های روستایی را دربر دارد و بیشترین شغل آید روستاییان بوده با ۷۵۲ خانوار از مجموع ۸۱۸ خانوار، تعداد مترددین ایرانی به بازارچه ترکمن در ۱۲ ماهه سال ۹۲ به تعداد ۳۵۳۸ تن بوده که درصد رشد نسبت به مدت مشابه سال قبل ۸۹- را نشان میدهد تعداد تردد کنندگان ایرانی نیز ۵۶۶۲۱ تن بوده که درصد رشد نسبت به مدت مشابه سال قبل آن عدد ۷۹ را نشان میدهد و بیان کننده تراز مثبت در این سال است.

جدول شماره ۶: عملکرد بازارچه مرزی باجگیران در سال ۹۳.

واردات		رشد وزنی نسبت به مدت مشابه	رشد دلاری نسبت به مدت مشابه	صادرات		نام بازارچه
وزن به تن	ارزش دلاری			وزن به تن	ارزش دلاری	
-	۳۵۵۰	۲۹	-۹	۲۶۳۵	۱۹۴۵۱۸۱۶	باجگیران

منبع: مدیر کل دفتر هماهنگی امور اقتصادی و بین الملل استانداری خراسان رضوی ۱۳۹۶.

در سال ۱۳۹۳ طی ۹ ماه سال ارزش کالاهای صادراتی ۱۹۴۵۱۸۱۶ دلار بوده است که رشد وزنی آن عدد ۲۹ مثبت را نشان میدهد اما برآورد دلاری آن منفی ۹ است و نسبت به مدت مشابه در سال قبل دچار افت بوده.

جدول شماره ۷: عملکرد بازارچه مرزی باجگیران در سال ۹۴.

واردات		رشد وزنی نسبت به مدت مشابه	رشد دلاری نسبت به مدت مشابه	صادرات		نام بازارچه
وزن به تن	ارزش دلاری			وزن به تن	ارزش دلاری	
-	-	۷,۷	۱,۰۵	۱۳۴۶۰	۲۰۷۳۶۱۴۸	باجگیران

منبع: مدیر کل دفتر هماهنگی امور اقتصادی و بین الملل استانداری خراسان رضوی ۱۳۹۶.

عملکرد بازارچه مرزی باجگیران در سال ۱۳۹۴ دارای افزایش نسبی بوده است و تنوع کالاهای صادراتی به مقصد کشور ترکمنستان از مبدأ بازارچه مرزی باجگیران در مجموع از حدود ۲۲ قلم کالا در سال ۱۳۹۲ به حدود ۱۱۲ نوع کالا در سال ۱۳۹۴ رسیده است، بنابراین یکی از علل افزایش صادرات به برون مرز را میتوان ناشی از متنوع سازی صادرات در این سال نام برد.

جدول شماره ۸: عملکرد بازارچه مرزی باجگیران در سال ۹۵.

واردات		رشد وزنی نسبت به مدت مشابه	رشد دلاری نسبت به مدت مشابه	صادرات		نام بازارچه
وزن به تن	ارزش دلاری			وزن به تن	ارزش دلاری	
-	-	-	-	-	-	-

وزن به تن	ارزش دلاری	رشد وزنی نسبت به مدت مشابه	رشد دلاری نسبت به مدت مشابه	وزن به تن	ارزش دلاری	باجگیران
۲۷	۲۰۷۲۴۶	-۲۴	-۳۳	۱۷۳۵	۱۰۵۹۵۰۸۱	

منبع: مدیر کل دفتر هماهنگی امور اقتصادی و بین الملل استانداری خراسان رضوی ۱۳۹۶.

عملکرد بازارچه مرزی باجگیران طی ۹ ماه سال ۱۳۹۵ معادل ۱۰۵۹۵۰۸۱ دلار بوده است که رشد دلاری و رشد وزنی آن به ترتیب منفی ۳۳ و منفی ۲۴ است که روند نزولی را بیان میکند. از آنجایی که بازارچه مرزی باجگیران صادرات نفتی ندارد لذا این ارقام فقط برای صادرات کالاهای غیر نفتی منظور گردیده است. از سوی دیگر میزان کالاهای صادراتی ۹ ماهه امسال از دو بازارچه باجگیران و دوغارون مجموعاً ۱۱۴ قلم کالا است که در مجموع ۲۳۵ میلیون و ۵۷۷ هزار و ۶۵۱ کیلوگرم وزن داشته و ارزش آن ۸۱ میلیون و ۸۱۲ هزار و ۷۷۴ دلار تخمین زده می‌شود. از سوی دیگر میزان واردات رسمی کالا از مرز توسط بازارچه نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۰۰ درصد رشد را نشان می‌دهد و ارزش دلاری آن ۲۰۷۲۴۶ و ارزش وزنی آن ۲۷ تن بوده است که جای تأمل دارد، همچنین بر این اساس میزان اشتغال مستقیم بازارچه مرزی باجگیران در مجموع ۱۹۶ خانوار بوده است که با محاسبه شعاع ۴۵ کیلومتری روستاهای پیرامونی بازارچه ۹۶ خانوار به صورت مستقیم و ۱۰۰ خانوار به صورت غیر مستقیم از مزایای بازارچه باجگیران منتفع شده‌اند.

نتایج تحقیق

باتوجه به اینکه در حال حاضر از بازارچه باجگیران ۴۳۰ خانوار امرار معاش می‌کنند (باتوجه به نتیجه بدست آمده) و از سه بازارچه مرزی موجود باجگیران، دوغارون و سنگان، تنها بازارچه باجگیران فعال است و اهالی دو طرف مرز می‌توانند کالاها و محصولات مورد نیاز را با رعایت مقررات صادرات و واردات و ضوابط مقرر برای داد و ستد در این بازارچه‌ها عرضه نمایند. از سوی دیگر امنیت اقتصادی روستاهای پیرامون تا شعاع حدودی ۴۵ متری دارای شرایط مناسبی برآورد میشود به ویژه خانواده‌های روستایانی که به صورت مستقیم و غیر مستقیم با بازارچه مراوده و معامله دارند و کالاهای خود را در آنجا عرضه می‌نمایند. بدین سان امنیت و توسعه در مناطق مرزی با ضریب همبستگی دارای رابطه‌ای مستقیم و دوسویه با یکدیگر است به عبارت دیگر توسعه و امنیت، تاثیرات متقابلی در مناطق و بازارچه‌های مرزی برهم دارند. با احداث بازارچه‌های مرزی جدید استان با کشورهای مجاور پایداری امنیت اقتصادی مرزنشینان دوچندان خواهد شد. در مجموع باید بیان داشت که اینگونه بازارچه‌های مرزی با کارکردهای اقتصادی-اجتماعی، منجر به خروج منطقه از انزوای جغرافیایی، گسترش زیرساخت‌های منطقه، توسعه روستایی و تثبیت جمعیت

مرزی ناحیه باجگیران و روستاهای مرزی که دارای تعامل با بازارچه شده است و نیازهای بومیان ساکن در آن نواحی را که از گذشته‌های دور از طریق تبادل کالا با آن سوی مرز برقرار بوده را برطرف می‌کند.

اصولاً بازارچه‌های مرزی در مناطقی که مردم نیاز بیشتری داشته باشند احداث می‌گردد، از اینرو اثرات مختلفی بر آن نواحی اعمال خواهد شد که از جمله آنها ۱- اثرات توسعه‌ای بازارچه شامل موارد ذیل اشاره نمود: موقعیت بهتر، راه‌های دسترسی، کاهش قاچاق و اشتغال و تداوم سکونت ساکنین و عدم مهاجرت به شهرهای بزرگ، افزایش سطح رفاه محلی ارتقاء سطح رفاه منطقه‌ای و بهبود سطح کیفی، وضعیت فیزیکی بازارچه‌های مرزی، راه‌اندازی تاسیسات و امکانات برای تسهیل در کار تجار و پوله‌ور، احداث مسجد و نمازخانه مناسب، استراحت گاه، سرویس‌های ایاب و ذهاب و سایر امکانات رفاهی. ۲- رونق صادرات و واردات و جلوگیری از ایجاد مشاغل کاذب. ۳- برقراری امنیت و کنترل مرزها شامل: جلوگیری از قاچاق کالا و سوخت. ۴- ایجاد ثبات خاطر و رضایتمندی در ساکنین پیرامونی بازارچه‌ها. ۵- ایجاد اشتغالزایی و جذب سرمایه. ۶- امنیت کار (شغل) با وجود بیکاری فراوان در کشور و برقراری اشتغال پایدار به ویژه برای جوانان روستایی ایجاد بازارچه‌های مرزی بسیار کارآمد خواهد بود. ۷- و در نهایت امنیت اقتصادی که به نوعی محافظ نیروهای تولیدی کشور است و بخش‌های خصوصی و دولتی را در یک خط و هدف اقتصادی متمرکز می‌نماید که لازمه آن وجود اقتدار در کشور است که از جهت سرمایه‌گذاری، وضعیت اقتصادی، معیشت و اشتغال در رده بالایی قرار می‌گیرند.

منابع و مآخذ

- احمدی پور، زهرا و دیگران (۱۳۸۷)، بررسی روند شتاب توسعه یافتگی فضاهای سیاسی - اداری کشور. مطالعه موردی: استانهای ایران در برنامه‌های اول تا سوم توسعه (۱۳۶۸-۱۳۸۷) فصلنامه ژئوپلیتیک، سال سوم، شماره اول.
- اسماعیل زاده، خالد (۱۳۸۷)، بررسی جایگاه بازارچه‌های مشترک مرزی در وضعیت رفاهی مرزنشینان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- بخش‌داری باجگیران، ۱۳۸۳ - گزارش سیاسی اجتماعی بخش باجگیران. ص ۷.
- بوزان، باری (۱۳۷۸)، مردم، دولت‌ها، ترس. ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بی‌سخن، امید (۱۳۸۷)، تاثیر بازارچه‌های مرزی در تغییر ساختار اقتصادی و کالبدی شهر نمونه موردی: پیرانشهر. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه زنجان.

- پهلوانی، مصیب و دهمرده قلعه نو، نظر (۱۳۷۸) ارزیابی وضعیت بازارچه های مرزی سیستان و بلوچستان در قالب برنامه های توسعه کشور، سیستان و بلوچستان، انتشارات دانشکده اقتصاد و علوم دارایی.
- دهمرده قلعه نو، نظر و شهرکی، جواد (۱۳۷۸)، ارزیابی طرح توجیهی منطقه آزاد تجاری سیستان، انتشارات معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- رضایی، علی (۱۳۸۰)، چون و چراي بازارچه های مرزی، ماهنامه اقتصادی و مالی بین المللی (اقتصاد ایران) - دفتر هماهنگی امور اقتصادی استانداری های وزارت کشور سال چهارم، شماره ۳۶.
- رکن الدین افتخاری، عبدالرضا و محمد حسین پاپلی یزدی و عرفان عبدی (۱۳۸۸)، ارزیابی اقتصادی بازارچه های مرزی، بازتاب های توسعه مناطق مرزی، مطالعه موردی: بازارچه مرزی شیخ صالح کرمانشاه، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال چهارم، شماره دوم، صص ۱۰۹-۸۲.
- روشن، اصغر و همکاران (۱۳۸۹)، توسعه و امنیت مرزی، مطالعه موردی: بازارچه مرزی استان خراسان، فصلنامه علمی تخصصی دانشکده علوم و فنون مرز، سال اول، پیش شماره ۱.
- زرکانی، سیدهادی (۱۳۸۶)، مقدمه ی بر شناخت مرزهای بین المللی، چاپ اول، تهران، انتشارات معاونت پژوهش دانشگاه علوم انتظامی ناجا.
- سعید امانپور، کاوه نادری، ایوب ایصافی و فریبرز منصوری میانرود (۱۳۹۱)، بررسی و تحلیل اثرات بازارچه های مرزی بر ساختار اقتصادی و اجتماعی شهرها، نمونه موردی: شهر جوانرود. همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت، چالش ها و رهیافت ها، زاهدان: دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- شافعی، سعید (۱۳۷۸): بررسی وضعیت بازارچه های مرزی استان آذربایجان شرقی و موانع و مشکلات آنها، مجموعه مقالات سمینارهای علمی.
- فخرفاطمی، علی اکبر (۱۳۸۳)، نقش بازارچه های مرزی در تثبیت و توسعه روستایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- محمودی، علی (۱۳۸۴)، ساختار مبادلات بازارچه های مرزی و نقش آن در بازرگانی و اقتصاد مناطق مرزنشین، موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی.
- مراتب، مریم (۱۳۸۴)، نگاهی به منطقه آزاد ارس، استانداری آذربایجان غربی.
- مرکز آمار ایران، سرشماری نفوس و مسکن (۱۳۹۵)، شهرستان قوچان.
- وزارت امور اقتصادی و دارایی (۱۳۷۱)، بررسی روند تشکیل بازارچه های مشترک مرزی و تبیین راه هایی در جهت بهبود روند مذکور و بررسی جایگزین های مناسب، تهران: معاونت امور اقتصادی و دارایی.

- وزارت امور اقتصادی و دارایی (۱۳۷۱)، بررسی روند تشکیل بازارچه های مشترک مرزی و تبیین راه هایی در جهت بهبود روند مذکور و بررسی جایگزین های مناسب، تهران: معاونت امور اقتصادی و دارایی.

- قادری حاجت، مصطفی و همکاران (۱۳۸۹)، تبیین نقش بازارچه های مرزی در امنیت و توسعه پایدار نواحی پیرامون (مطالعه موردی: بازارچه های مرزی استان خراسان جنوبی)، فصلنامه ژئوپلیتیک، شماره ۳ پاییز ۱۳۸۹.

- *Abhijit, v (2008) Mandated Empowerment Handing Antipoverty Policy Back to the Poor, Annals of the New York Academy of Sciences, 333-348.*

- *Bebbington, anthony and et al, (2007) Of Texts and Practices: Empowerment and Organizational Cultures in World Bank-funded Rural Development Programmers, Journal of Development Studies, Vol. 43, No. 4, pp. 597-621.*

- *Chandoevrit, worawan, yonguth chalamwong, Srawooth Paitoonpong (2004), Thailand's Cross Border Economy, A Case study of sa kacoand Chiang Rai: Thailand Development Resource Institute (TDRI)*

- *Singh, Naresh, (2009) Forum on the 'Legal Empowerment of the Poor' Fighting rural poverty, inequality and low productivity through legal empowerment of the poor, The Journal of Peasant Studies, Vol. 36, No. 4, 871-892.*

برای مطالعه بیشتر:

- علی محمدپور، زهرا احمدپور، مرجان بدیعی (۱۳۹۱) نقش تحول کارکرد مرز بر فضای جغرافیایی بخش باجگیران در مرز ایران و ترکمنستان، ویژه نامه جغرافیا.

- حمیدرضا محمدی علی اکبر فخر فاطمی، نقش بازارچه های مرزی در توسعه فضاهای مرزی پژوهش موردی: بازارچه مرزی باجگیران.

- محمدعلی زنگنه اسدی، الهه اکبری، زهرا خوش لهجه، رویکردهای نوین پدافند غیرعامل در آمایش سرزمین (مطالعه موردی: شهر مرزی باجگیران).

- دکتر حسن کامران، علی محمدپور و فرهاد جعفری (۱۳۸۸) تحلیل کارکرد بازارچه مرزی باجگیران، نشریه انجمن جغرافیای ایران دوره جدید، سال ششم، شماره ۱۸ و ۱۹.

- محمدی، حمیدرضا و علی اکبر فخر فاطمی (۱۳۸۴) نقش بازارچه های مرزی در توسعه فضایی مناطق مرزی نمونه موردی: باجگیران، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال اول، شماره ۱.

- احمدی پور، زهرا و حافظ نیا، محمدرضا و محمدپور، علیرضا (۱۳۸۷) تاثیرات اقتصادی و اجتماعی بازگشایی مرزها نمونه موردی بخش باجگیران در مرز ایران و ترکمنستان، پژوهشهای جغرافیایی انسانی، شماره (۱۸-۱)، ۶۵.

- محمدپور فیلسور، علی (۱۳۸۱)؛ بازگشایی مرزها و تأثیر آن بر مناطق مرزی؛ مورد: باجگیران در مرز ایران و ترکمنستان، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس.

